

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันนี้อยู่ในระหว่างการพัฒนา รัฐบาลมีความเชื่อมั่นว่า การศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน วางรากฐานทางเศรษฐกิจ ตลอดจนเร่งรัดพัฒนาคุณภาพของประชาชน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๒๐ จึงมุ่งที่จะเปลี่ยนทัศนคติและปลูกฝังเยาวชนให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น มีความสามัคคี ชยันหมั่นเพียร มีความสามารถในการประกอบอาชีพ ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เพื่อสนองนโยบายดังกล่าว กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำ "แผนการดำเนินงานเพื่อปลูกฝังทัศนคติและเผยแพร่การสหกรณ์ในสถานศึกษา" ขึ้นโดยทางกรมสามัญศึกษาได้กำหนดให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงเรียนที่สังกัดกรมสามัญศึกษาได้รับดำเนินการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสหกรณ์โดยด่วน ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งจะออกมาในรูปของการจัดกิจกรรมสหกรณ์ นับว่าแผนการดำเนินงานดังกล่าวนี้เป็นเรื่องใหม่ของวงการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยม

ผู้วิจัยตระหนักดีว่าสภาพความเป็นอยู่ของคนไทยในปัจจุบันนี้ ประชาชนได้รับความเดือดร้อนในเรื่องการครองชีพเป็นอย่างมาก เพราะสินค้าและเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ มีราคาแพงขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดแคลนสินค้าและเนื่องจากการกักตุนและแสวงหากำไรของพ่อค้าคนกลาง หากไม่รีบแก้ไขโดยรีบด่วนและโดยถูกต้องแล้ว ก็จะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ จึงควรที่จะนำวิธีสหกรณ์ ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะแก้ภาวะดังกล่าวโดยด่วนที่สุด เพื่อไม่

ให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจนเกินไป ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า การสหกรณ์จะเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้ และยังเป็นเครื่องมือก่อให้เกิดความมั่นคงในชาติอีกด้วย ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้จัดตั้งกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าขึ้นมาแล้วเป็นเวลา ๒ ปี มีความสนใจในงานการจัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าเป็นอย่างมาก จึงใคร่ที่จะศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากที่โรงเรียนมัธยมศึกษาต่าง ๆ ได้จัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าขึ้นแล้ว เพื่อขอยุทธวิธีในอันที่จะนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปปรับปรุงและส่งเสริมให้กิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าดังกล่าว เจริญรุ่งเรืองมีผลดีต่อชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของการจัดตั้งและดำเนินงานที่คณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนได้ประสบ
๒. เพื่อทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าที่มีต่อการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนที่จัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าขึ้น โดยมีขอบเขตในการวิจัยดังนี้

๑. กลุ่มประชากรที่จะศึกษาเป็น กรรมการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนรัฐบาลที่สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และเป็นคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนประจำปีการศึกษา ๒๕๒๒
๒. ผู้วิจัยได้ แบ่ง กรรมการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามขนาดของโรงเรียน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มโรงเรียนขนาดกลาง, กลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ และกลุ่มโรงเรียนขนาดพิเศษ

๓. ผู้วิจัยจะศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยใช้แบบสอบถามแบบ Rating Scais โดยจะศึกษา ในแต่ละกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาเกี่ยวกับสหกรณ์ร้านค้าด้านใดบ้าง มากน้อยเพียงใด เป็นรายข้อกระทง แล้วนำข้อกระทงที่เป็นปัญหามาศึกษาว่า ข้อกระทงที่เป็นปัญหาของแต่ละกลุ่มตัวอย่างนั้น ๆ เป็นปัญหาที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ในระหว่างกลุ่มตัวอย่าง

สมมติฐานของการวิจัย

ความสำเร็จของการสหกรณ์ขึ้นอยู่กับปัจจัยและเงื่อนไขหลายประการ คณะกรรมการที่ปรึกษาพิเศษด้านสหกรณ์ของสหรัฐอเมริกาปี ๒๕๐๔^๑ ได้เสนอรายงานต่อสำนักงานพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกาว่า สิ่งที่เป็นรากฐานของความสำเร็จของสหกรณ์คือ

- ๑. ความเหมาะสมและความสามารถปรับใช้ของโครงการสหกรณ์
- ๒. การมีกฎหมายสหกรณ์ที่สมบูรณ์
- ๓. สมาชิกมีความเข้าใจในสหกรณ์
- ๔. ผู้จัดการและบุคลากร
- ๕. มีการแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการสหกรณ์อย่างเพียงพอ
- ๖. มีทุนในการดำเนินการอย่างเพียงพอ

การดำเนินการกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนก็เช่นกัน ต้องอาศัยปัจจัย ๖ ข้อที่กล่าวข้างต้นเป็นรากฐานในการดำเนินการ และปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนมักจะมีมูลเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว แต่เนื่องจากโรงเรียนต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ตั้งอยู่ใน เขตกรุงเทพมหานคร มีลักษณะต่าง ๆ อันได้แก่

^๑ Mary Jean MacGrath, Guidelines for Cooperative in Developing Economics (The International Cooperative Training Center, The University of Wisconsin, 1969), p.32.

การบริหารงานและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ภายในโรงเรียนที่คล้ายคลึงกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัยว่า โรงเรียนขนาดพิเศษ, ขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานสหกรณ์ร้านค้าในด้านต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยถือว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ มีประสบการณ์ในการทำงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนมากเพียงพอที่จะตอบแบบสอบถามได้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนและตอบแบบสอบถามนี้ด้วยการแสดงความคิดเห็นอย่างจริงใจ

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้อาจมีความคลาดเคลื่อน เนื่องจากคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้ายังมีประสบการณ์ในการดำเนินงานน้อย เพราะกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งและดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ประมาณ ๓ ปีเท่านั้น ดังนั้นคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าอาจไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามหรือตอบแบบสอบถามได้ไม่ตรงตามสภาพความเป็นจริง แต่ผู้วิจัยได้หาวิธีลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นนี้ โดยการให้เฉพาะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานจริง ๆ และเต็มใจที่จะตอบแบบสอบถามจริง ๆ เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สหกรณ์ คือ องค์การธุรกิจแบบหนึ่ง ที่เกิดจากบุคคลที่มีความเดือดร้อนหรือมีความต้องการในสิ่งที่เหมือนกันหรือคล้ายกัน ได้รวมกันจัดตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจ เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพ และการครองชีพของสมาชิกให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นตามหลักและวิธีการของสหกรณ์ และได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์

กิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า คือ กิจกรรมที่จัดตั้งขึ้นในโรงเรียนในรูปของร้านค้าทั่ว ๆ ไป และจัดตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจของสมาชิกครู นักเรียน และคณาจารย์ในโรงเรียนนั้น ๆ เพื่อทำการซื้อขายสินค้าที่พวกตนต้องการ และไม่ขัดต่อกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ในราคายุติธรรม ไม่เอาไรศเอาเปรียบ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเศรษฐกิจของตนเองและของผู้อื่น โดยไม่สนใจว่า กิจกรรมที่จัดตั้งขึ้นนี้จะจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์หรือไม่

โรงเรียนมัธยมศึกษา คือ โรงเรียนรัฐบาลที่สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และเป็นโรงเรียนที่มีการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าขึ้นในโรงเรียนแล้ว

โรงเรียนขนาดกลาง^๑ คือ โรงเรียนรัฐบาลที่สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีนักเรียนทั้งโรงเรียนตั้งแต่ ๕๐๐ - ๑,๕๐๐ คน

โรงเรียนขนาดใหญ่^๒ คือ โรงเรียนรัฐบาลในสังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีนักเรียนทั้งโรงเรียนตั้งแต่ ๑,๕๐๑ - ๒,๕๐๐ คน

โรงเรียนขนาดพิเศษ^๓ คือ โรงเรียนรัฐบาลในสังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีนักเรียนทั้งโรงเรียนเกิน ๒,๕๐๐ คน

คณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า คือ คณะผู้บริหารโรงเรียน คณะครู คณะนักเรียน หรือคณาจารย์ในโรงเรียนนั้น ๆ ที่ต้องเป็นสมาชิกสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนนั้น ๆ และเป็นผู้ที่ถูกคัดเลือกหรือถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้บริหารและดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้น ๆ

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๑), หน้า ๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

ผู้บริหารโรงเรียน คือ ครูใหญ่, อาจารย์ใหญ่, ผู้อำนวยการ, รองผู้อำนวยการ ,
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หรือหัวหน้าหมวดวิชาของโรงเรียนรัฐบาลที่สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญ
ศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าขึ้นในโรงเรียนแล้ว

ครูผู้สอน คือ ครูที่ทำการสอนรายวิชาใดวิชาหนึ่งในโรงเรียนรัฐบาลที่สังกัดกองการ
มัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่มีการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าขึ้นในโรงเรียนแล้ว

นักเรียน คือ ผู้ที่ลงทะเบียนเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนรัฐบาลที่สังกัดกองการมัธยม
ศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่มีการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าขึ้นในโรงเรียนแล้ว

คณงานภารโรง คือ ผู้ที่เป็นนักรการ, คณงาน หรือภารโรง อยู่ในโรงเรียนรัฐบาลที่
สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าขึ้น
ในโรงเรียนแล้ว